

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Kunnskaps- og integreringsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

21/2299-

21. april 2021

Representantforslag 267 S (2020-2021) om videre oppfølging av seksårsreformen for en bedre overgang mellom barnehage og skole og avvikling av kontroversielle kartlegginger

Regjeringen er opptatt av at de yngste barna både skal trives og ha god og tilpasset opplæring i skolen. Derfor har vi innført en rekke tiltak spesielt rettet mot denne elevgruppen.

Vi har gjennom fagfornyelsen fastsatt det nye læreplanverket (LK20), som er tydelig på lekens rolle i opplæringen. Dette omtales både i overordnet del og i læreplanene for fag.

Overordnet del av læreplanen slår fast at lek er nødvendig for trivsel og utvikling, spesielt for de yngste barna. Overordnet del understreker også at lærerne må følge elevenes utvikling og gi dem støtte tilpasset deres alder, modenhets- og funksjonsnivå. Lek, undring og utforsking er inne både i kompetansemål og vurderingstekster i flere fag. Læreplanene har fått en tydeligere progresjon og henger nå bedre sammen med rammeplanen for barnehagen.

Hvordan vi legger bedre til rette for de yngste barna er også et hovedtema i Meld. St 6 (2019-2020) *Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap for barnehage, skole og SFO*. Meldingen inneholder en rekke tiltak som styrker tidlig innsats i hele barnehage- og skoleløpet. Blant annet skal alle skoler ha tilgang på lærerspesialist i begynneropplæring. Det statlige pedagogiske støttesystemet (Statped) endres og vi tilfører midler til kompetanseutvikling slik at kompetansen kommer nærmere klasserommet og vi innfører en nasjonal rammeplan for SFO.

Jeg vil også legge til at det allerede før Meld. St 6 ble gjort en rekke grep rettet mot de yngste elevene. Vi har styrket regelverket ved at skolene har fått en lovfestet plikt til å

samarbeide med barnehagene om overgangen barnehage - skole. Samarbeidet skal bidra til at barna får en trygg og god overgang. Det er opprettet en femårig forskningsbasert grunnskolelærerutdanning for trinn 1-7. Studentene på denne utdanningen skal bli eksperter på de yngste elevenes læring og utvikling. Videre er det utviklet en lærerspesialistutdanning innen begynneropplæring. Begynneropplæring forutsetter blant annet at læreren kjenner elevenes ulike utgangspunkt som skolestartere, og at de kjenner barnehagens lærings- og arbeidsformer.

Regjeringen har også satt i gang flere prosjekter som vil gi mer kunnskap om de yngste barna i skolen. OsloMet er i gang med en evaluering av seksårsreformen, som Stortinget har bedt om. Vi har også opprettet et uavhengig programstyre som har fått i oppdrag å lede en forskningsbasert evaluering av fagfornyelsen. Evalueringen skal blant annet gi kunnskap om hvordan skolene tar i bruk det nye læreplanverket og hvilke effekter det har i klasserommet.

Det er viktig å minne om at mye går bra i norsk skole, også for de yngste elevene. De internasjonale undersøkelsene TIMSS og PIRLS viser at de yngste barna har gode resultater i matematikk, naturfag og lesing. I TIMSS 2019 er de norske elevene på 5. trinn blant de beste i Europa i matematikk. Elevene på 4. og 5. trinn har også hatt framgang i lesing og ligger langt over gjennomsnittet i den internasjonale leseundersøkelsen PIRLS 2016.

Elevundersøkelsen, som gir informasjon om 5. trinn til Vg3, viser at flertallet av elevene trives godt eller svært godt på skolen. Trivselen er nokså stabil frem til ungdomsskolen, hvor den synker litt. Norske elever ser også ut til å trives noe bedre på skolen enn sine nordiske naboer.

Kommentar til forslag 1, 2 og 3

Jeg er opptatt av at læringsformene i skolen må være tilpasset barnas alder og behov, og i utgangspunktet har jeg tillit til at lærerne bruker sitt faglige skjønn når de tilrettelegger pedagogisk praksis og undervisningen også for de yngste barna. At små barn både lærer og utvikler seg gjennom lek er kjent, og det er viktig at det pedagogiske opplegget i barnehagen og læringsformen i skolen baserer seg på den kunnskapen vi har om hvordan de yngste barna lærer.

Forslagsstillerne viser til forskningskartleggingen "*De yngste barna i skolen: Lek og læring, arbeidsmåter og læringsmiljø – En forskningskartlegging*" som er gjort på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. Kartleggingen kom i stand etter anmodningsvedtak 808 fra 31. mai 2018, hvor: *Stortinget ber regjeringen utarbeide en kunnskapsoversikt om forskning på de yngste barna i skolen, slik at den kan tas i bruk i arbeidet med fagfornyelsen, og på egnet måte komme tilbake til Stortinget fra Stortinget.*

Forskningskartleggingen ble publisert i oktober 2018. Den inkluderer 32 artikler, publisert i perioden 2013-2018 fra 11 land, som besvarer forskningsspørsmålet: Hva kjennetegner arbeidsmåter og læringsmiljø som fremmer læring for de yngste barna i skolen?

Kunnskapssenter for Utdanning (KSU), som står bak forskningskartleggingen, stiller strenge krav til kvalitet og relevans på forskningen når de setter opp søk i databaser for forskning. Det viste seg at ingen norske studier oppfylte søkekriteriene for denne kartleggingen. Kunnskapsoversikten gir dermed ikke direkte kunnskap om praksis i norske klasserom. Kunnskapssenter for utdanning gjør imidlertid en vurdering hvor de konkluderer med at det er overensstemmelse mellom norske policydokumenter, lover og forskrifter og det internasjonale forskning viser er gode pedagogiske arbeidsmåter for de yngste barna i skolen.

Hensikten med forskningskartleggingen fra KSU var å frembringe et kunnskapsgrunnlag som kunne brukes i arbeidet med læreplanene, som ble fastsatt i november 2019. Rapporten ble brukt av læreplangruppene fra høsten 2018.

Forskningskartleggingen var også et forarbeid til evalueringen av seksårsreformen som OsloMet nå er i gang med. Denne evalueringen har bakgrunn i anmodningsvedtak 809 hvor: *Stortinget ber regjeringen igangsette en ekstern evaluering av forholdet mellom intensjonene og prinsippene for skolestart for seksåringene, slik de ble uttrykt i Reform 97, sammenliknet med dagens situasjon for seksåringene i skolen. Som en del av dette arbeidet skal det innhentes mer kunnskap om hvordan seksåringene ivaretas i skolen, som for eksempel lærernes pedagogiske praksis overfor de yngste, overgangen fra barnehage til skole, organisering av skoledagen og læringsmiljøet. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget med resultatene på egnet måte.*

Evalueringen av seksårsreformen ble lyst ut første gang i juni 2019, men bare ett tilbud kom inn. Utdanningsdirektoratet vurderte at dette ikke hadde god nok kvalitet. Direktoratet lyste ut oppdraget på nytt i februar 2020, og fem miljøer leverte tilbud. Udir valgte å gi oppdraget til OsloMet.

Jeg skulle gjerne sett at flere forskningsmiljøer meldte interesse i den første utlysningen slik at evalueringen kunne kommet raskere i gang. Men, det er viktig at forskningen vi bruker som kunnskapsgrunnlag for beslutninger og veivalg har høy kvalitet. Jeg har tillit til direktoratets faglige beslutning om å lyse ut oppdraget på nytt.

Evalueringen fra OsloMet undersøker i hvilken grad intensjonene i seksårsreformen er ivertatt i dagens skolesystem. Den undersøker også hvordan de yngste barna ivaretas i skolen i dag, og i hvilken grad denne praksisen er i tråd med anbefalinger gitt i tidligere forskning. Prosjektet publiserte 15. april den første arbeidsrapporten som sammenstiller norsk og nordisk forskning om overgangen mellom barnehage og skole og om pedagogiske praksiser i førsteklasse. Rapporten utfyller forskningskartleggingen fra KSU. OsloMet skal etter planen levere ytterligere en delrapport i 2021 og en delrapport i 2022. Sluttrapport skal være klar i 2023.

Forskningskartleggingen fra KSU og den første arbeidsrapporten fra OsloMet gir til sammen en omfattende oversikt over hvilke tema og problemstillinger knyttet til de yngste elevene vi trenger mer forskning om. Det kan for eksempel handle om overganger mellom barnehage

og skole, lekens rolle og ulike former for lek, profesjonsutvikling, kjønnsforskjeller, fysisk utforming av klasserom og læringsmiljø eller barns medvirkning.

Forslagsstillerne viser til noen av anbefalingene i forskningskartleggingen fra KSU og ber om at det settes i gang videre utredninger på tre konkrete problemstillinger. De ønsker å utvikle en pedagogikk som forener lek og læring. De ønsker flere studier om forholdet mellom undervisningsmåter og læringsutbytte og hva som kjennetegner en god og læringsfremmende vurderingspraksis og forskning. De ønsker også mer forskning på hva slags type lek som fører til hvilke former for læring.

Jeg mener vi nå bør vente til vi får empirisk kunnskap fra OsloMet om forholdene for de yngste elevene i norske skoler før vi setter i gang nye evalueringer og nye prosjekter. Rapportene fra KSU og OsloMet viser begge at det er lite kunnskap om hva som faktisk skjer i norske klasserom i dag, og hvor utfordringene egentlig ligger. Når vi skal bruke ressurser på nye tiltak, må vi vite at de er treffsikre og har bakgrunn i et reelt behov.

Som del av oppfølgingen av Meld. St. 21 (2016-2017) *Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen* opprettet regjeringen en egen ordning i Forskningsrådet til forskning på effekter av tiltak for økt kvalitet i barnehage, grunnskole og videregående opplæring. I 2020 ble det tildelt nærmere 90 mill. kr til forskningsprosjekter under denne ordningen. Flere av prosjektene som til nå har fått tildeling, har forskningsspørsmål som berører barnehagebarna og de yngste barna i skolen.

I tillegg mener denne regjeringen at det er viktig å jobbe langsiktig for å videreutvikle det forskningsbaserte grunnlaget for lærerutdanningene. For å støtte opp om dette, har regjeringen etablert en egen utlysning i Forskningsrådet hvor Grunnskolelærerutdanningene kan søke forskningsmidler. Utlysningen er en del av satsingen i omleggingen av grunnskolelærerutdanningene til masterutdanninger og et behov for å bygge forskningskompetanse i de nye utdanningene. Siden 2017 er det tildelt kr 30-40 mill. årlig til forskningsprosjekter i Grunnskolelærerutdanningene gjennom denne ordningen.

FINNUT-programmet i Forskningsrådet har siden etableringen i 2012 frembragt en rekke fagfellelvurderte artikler, bøker og bok-kapitler om læringsprosesser, vurderingsformer, læringsutbytte og praksis, profesjonsutøvelse, kompetanseutvikling - både innenfor barnehagen og for de tidlige skoleårene. Dette er forskerinitierte prosjekter, hvor mange altså berører tematikken forslagsstillerne viser til, og bidrar til kunnskapsgrunnlaget for videre utvikling av norske barnehager og skoler. I mye av den utdanningsforskningen som finansieres av Forskningsrådet stilles det krav til samarbeid mellom forskerne og barnehager og skoler, både når de relevante forskningsspørsmålene skal stilles og når de skal besvares. Dette viser hvor viktig det er å jobbe langsiktig med forskning og utvikling, også innenfor barnehage og skole.

Jeg vil understreke at selv om forskning og evalueringer kan si noe om styrker, svakheter og muligheter, så handler til slutt verdien av kunnskapsgrunnlaget om hvordan det blir brukt til det beste for elevene.

Dyktige lærere er nøkkelen til en god skole og jeg har tillit til den faglige og erfaringsbaserte kompetansen hos norske lærere. Jeg er opptatt av at vi som politikere ikke skal legge detaljerte føringer for hvordan lærerne og skolene gjennomfører undervisningen, men gi dem handlingsrom til å bruke sitt faglige og pedagogiske skjønn for å avgjøre hvilke metoder og arbeidsmåter som passer best til ulike elevgrupper. Det å utvikle en statlig pedagogikk for de yngste barna, som forslagsstillerne ber om, mener jeg kan komme i konflikt med lærernes faglige handlingsrom og metodefrihet i skolen. Det er lærerprofesjonen og lærerutdannerne selv som bør være i førerretet når den pedagogiske praksisen skal videreutvikles. Det å forske på problemstillinger som angår skole og barnehage ligger også i det kollektive samfunnsoppdraget til UH og lærerutdannerne.

Jeg merker meg også at til tross for at forslagsstillerne understreker at lek har en egenverdi i skolen, så handler de konkrete forslagene i hovedsak om hvordan lek kan brukes for å heve læringsutbytte hos de yngste elevene. Dette kommer for eksempel til uttrykk i forslag nr. 3 hvor de ber regjeringen innhente forskning om hva slags type lek som fører til hvilke former for læring. Jeg mener dette gir uttrykk for et syn på lekens rolle i skolen som er snevrere enn det som er fastsatt i overordnet del av læreplanverket. Denne slår fast at lek er nødvendig også for trivsel og utvikling, spesielt for de yngste barna.

Kommentar til forslag 4

Forslagsstillerne ber med henvisning til en artikkelserie i Dagsavisen i 2020 om å utvikle bruken av trivselsundersøkelser som benytter ulike former for smilefjesikoner som svaralternativer. Jeg har redegjort for ulike sider ved denne undersøkelsen tidligere, blant annet i spørretimen 2. desember 2020 og i et brev til Stortinget datert 13. desember 2020.

Undersøkelsen det ble vist til i Dagsavisen er utviklet gjennom flere år av Høgskolen i Innlandet. Som redegjort for i brev av 13. desember inngikk Utdanningsdirektoratet i 2017 en avtale med HINN om å prøve ut undersøkelsen som en frivillig del av en kompetansepakke for læringsmiljø som HINN utviklet for direktoratet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. Udir valgte etter utprøvingen i 2019 å ikke videreføre tilleggsavtalen. Undersøkelsen er ikke en del av de kompetansetiltakene Udir tilbyr nå.

Vi har i dag elevundersøkelsen hvor elevene fra 5. trinn til Vg3 får si sin mening om læringsmiljøet på skolen, men det finnes ingen tilsvarende undersøkelse av læringsmiljøet på 1.-4. trinn. Mange skoler og skoleeiere bruker ulike undersøkelser for å hente inn kunnskap om for eksempel skolemiljøet. Det ligger innenfor det lokale handlingsrommet å velge hvordan man kan skaffe seg kunnskap om hvordan elevene har det på skolen, utover de krav nasjonale utdanningsmyndigheter stiller.

Jeg vil ikke begrense det lokale handlingsrommet ved å detaljstyre hvilke spørsmålsformuleringer og hvilke metoder som brukes lokalt til å innhente informasjon om læringsmiljøet på en skole. Jeg forutsetter at skoler og skoleeiere holder seg innenfor de rettslige rammene, og jeg har tillit til at de nøye vurderer ulike dilemmaer og problemstillinger, og bruker klokskap og fornuft i valget av metoder.

Både regjeringen og Stortinget har vært opptatt av at også de yngste elevene må få si sin mening om læringsmiljøet. Når vi får mer kunnskap fra evalueringen fra OsloMet, mener jeg vi også bør vurdere behovet for å utvikle en metode for å innhente jevnlig informasjon om hvordan de yngste elevene opplever skolehverdagen. Det er en rekke utfordringer knyttet til å gjennomføre undersøkelser blant denne elevgruppen, og det er viktig at etiske, metodiske og juridiske hensyn blir godt ivaretatt.

Med hilsen

Guri Melby